

Nguồn gốc hiếu đạo báo ân trong dịp Trung Nguyên

ISSN: 2734-9195 09:09 26/08/2026

Xét về mặt tinh thần, việc người Hán cúng tế tổ tiên trong lễ Trung Nguyên chính là sự tỏ bày tấm lòng tri ân, báo ân sâu sắc đối với cội nguồn; trong khi đó, lễ Vu Lan của Phật giáo cũng là biểu trưng rạng ngời của hạnh hiếu thảo.

Mục lục bài viết

1. Ý nghĩa của việc siêu độ và công đức cúng dường chư Tăng
2. Kinh Vu Lan Bồn do Phật thuyết: Tôn giả Mục Kiền Liên cúng dường chư Tăng cứu mẹ
3. Thúc đẩy hoằng hóa Phật pháp, phổ độ chúng sinh
4. "Tháng cát tường" mang tinh thần tự lợi lợi tha, phước huệ bình an

1. Ý nghĩa của việc siêu độ và công đức cúng dường chư Tăng

Hàng năm vào tháng Bảy Âm lịch, không gian trong các tín ngưỡng dân gian lẫn những đạo tràng Phật giáo trở nên bận rộn hơn bao giờ hết. Bởi theo quan niệm truyền thống, rằm tháng Bảy (lễ Trung Nguyên) là một trong những đại lễ cúng tế tổ tiên lớn nhất trong năm, chỉ đứng sau Tết Thanh Minh.

Nét đẹp văn hóa này bắt nguồn từ tư tưởng hiếu đạo "*cẩn trọng khi qua đời, truy niệm đến người xưa*" của Nho giáo, vươn xa hơn sự tưởng nhớ riêng tư của từng gia đình để mở rộng lòng từ đến cả những cô hồn không nơi nương tựa. Về sau, khi dung hợp cùng tư tưởng Phật giáo, dịp này được gọi là "*Phổ độ*"; trong không gian văn hóa dân gian mang hơi hướng Đạo giáo, người ta còn gọi là "*Đả tiếu*" (làm chay tế lễ).

Từ góc nhìn của Phật giáo, tháng Bảy mang ý nghĩa vô cùng trọng đại. Ngay từ thời đức Phật còn tại thế, cứ mỗi độ hè về lại có ba tháng an cư kiết hạ, kéo dài

từ rằm tháng Tư cho đến rằm tháng Bảy Âm lịch. Do Ấn Độ thuộc vùng nhiệt đới, mùa mưa là thời điểm côn trùng sinh sôi khắp chốn, nước lũ dâng ngập các ngã đường, việc chư Tăng đi khất thực và hoằng pháp gặp nhiều bất tiện. Vì thế, đức Phật đã chế định giới luật, dành trọn ba tháng này cho chư Tăng quy tụ lại để an cư tu tập chuyên sâu.

Đến ngày Rằm tháng Bảy, gọi là “*Ngày Tự tứ của chư Tăng*” (Phật hoan hỷ nhật), đại chúng Tăng trong cùng một khu vực sẽ tề tựu để cùng nhau kiểm thảo, tự vấn và báo cáo một cách chân thành. Trải qua ba tháng tinh tấn hành trì, không ít vị nhờ đó mà ngộ đạo, chứng đắc thánh quả. Những vị khác dù chưa liễu ngộ nhưng thân tâm đều trở nên thanh tịnh, an ổn, cởi mở và tràn đầy hỷ lạc. Đây là nhân duyên vô cùng hoan hỷ, nên ngày này còn được tôn xưng là “*Ngày Phật hoan hỷ*”.

Lúc bấy giờ, các phật tử mười phương cũng nhân dịp chư Tăng tề tựu đông đủ để dâng phẩm vật cúng dường. Cúng dường các vị Bồ tát sơ phát tâm mang lại phước báu vô lượng, cúng dường những hành giả vừa tu tập viên mãn thì công đức lại càng thù thắng biết bao. Chính dòng chảy nhân duyên này đã khơi nguồn cho Phật sự vô cùng hiếu hạnh kế tiếp.

Ảnh sư tầm

2. Kinh Vu Lan Bồn: Tôn giả Mục Kiền Liên cúng dường chư Tăng cứu mẹ

Theo Kinh sách Phật giáo Đại thừa: Tôn giả Mục Kiền Liên - một trong mười đại đệ tử lớn của đức Phật, bậc tôn giả đạt danh hiệu “*thần thông đệ nhất*” - sau khi

chứng đắc quả vị A-la-hán, lòng ngài bỗng thức nhớ đến ơn nghĩa sinh thành của người mẹ quá cố. Dùng thiên nhãn quan sát khắp chốn, ngài đau xót nhận ra mẹ mình đang phải chịu đựng cảnh khổ cùng cực trong cõi ngạ quỷ (quỷ đói).

Thương mẹ đứt ruột, ngài vội lấy bát dâng đầy đồ ăn ngon, dùng thần thông chuyển đến tận tay mẹ. Nhưng ngặt nỗi, nghiệp báo ngạ quỷ vốn xuất phát từ tâm tham lam, bốn xén thuở sinh tiền nên tạo ra tướng trạng nóng bức, thiêu đốt; thế nên dù thức ăn có đến tay, hễ vừa đưa lên miệng liền hóa thành than hồng bỏng rát.

Ảnh sưu tầm

Quá đói xót xa, Mục Kiền Liên tìm về thỉnh lễ đức Phật để cầu xin phương cứu giải. Bấy giờ, đức Phật từ bi dạy rằng: Vào ngày Tụ tứ của chư Tăng (Rằm tháng Bảy), hãy dùng mọi phẩm vật thượng hạng để cúng dường đại chúng mười phương, nhờ vào đức của chư Tăng mới có thể cứu độ được thân nhân trong đường ngạ quỷ. Từ nhân duyên sâu sắc ấy, đức Phật đã tuyên thuyết bộ Kinh Vu Lan Bồn.

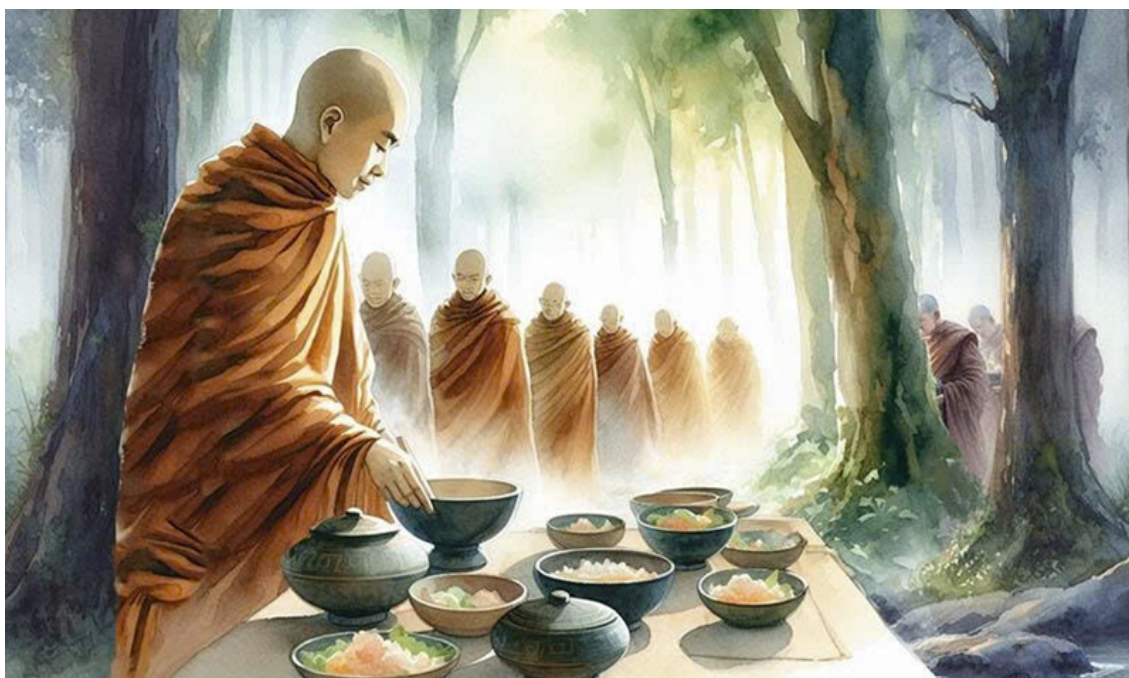
Chữ “*Vu Lan Bồn*” trong tiếng Phạn mang ý nghĩa giải cứu cái khổ bị treo ngược (đảo huyền), và pháp hội thiêng liêng vào ngày rằm tháng Bảy từ đó được gọi chung là Pháp hội Vu Lan.

Bên cạnh đó, lịch sử Phật giáo cũng tôn vinh một vị đại sĩ nổi tiếng với hạnh nguyện hiếu đạo ngút ngàn, chính là Địa Tạng Vương Bồ tát. Theo Kinh Địa Tạng, qua vô lượng kiếp, ngài luôn một lòng hiếu thuận với mẹ cha, và chính từ cội nguồn hiếu hạnh ấy mà phát bồ đề tâm tu hành Phật đạo.

Đến thời nhà Đường, có một vị cao tăng từ nước Tân La (Silla - Hàn Quốc) vượt biển sang Trung Hoa, thế danh của ngài cũng là Địa Tạng. Sau khi đặt chân đến núi Cửu Hoa ở tỉnh An Huy, ngài đã chọn chốn u tịch này để định cư và tu luyện. Trải bao thăng trầm lưu truyền đến tận ngày nay, núi Cửu Hoa đã trở thành đạo tràng thiêng liêng - nơi hóa thân cứu đời của Địa Tạng Bồ tát; và ngày sinh nhật của vị Đại sĩ xuất thân từ xứ Tân La ấy chính là ngày 30 tháng Bảy.

Hơn thế nữa, vì Địa Tạng Bồ tát đã phát nguyện độ tận chúng sinh, đặc biệt mang đại bi nguyện sâu tựa biển khơi đối với những mảnh đời lầm lạc nơi địa ngục, nên trong dân gian từ lâu đã lưu truyền câu nói tháng bảy là tháng cửa địa ngục mở, quỷ thần tự do ra vào.

Sau này, dân gian quen gọi tháng Bảy là “*tháng cô hồn*” - một tăng ý nghĩa tín ngưỡng phong phú khác được bồi đắp theo thời gian.

Ảnh sư tầm

Tổng kết và tinh thần hành trì

Nhìn chung, tháng Bảy Âm lịch vừa là tháng “*cẩn trọng khi qua đời, nhớ ơn người xưa*” (tháng tri ân), lại vừa là tháng phổ độ chúng sinh bằng lòng từ bi vô lượng.

Nhưng bày tỏ lòng tưởng nhớ tổ tiên thế nào cho phải đạo? Phổ độ chúng sinh bằng cách nào cho viên mãn? Phương pháp thiết thực nhất và công đức lớn lao nhất chính là cúng dường chư Tăng và thực hành hạnh hiếu.

Thế nhưng, thói quen lâu đời đôi khi bị biến tướng thành những tệ nạn đáng tiếc. Trong dân gian từng có thời kỳ lạm dụng việc sát sinh tế lễ để cầu xin thần

linh và cô hồn, hình thành nên những hủ tục xa hoa, lãng phí, gây tổn hại sức người và tài sản như mổ heo, xẻ thịt cừu, thi đua heo béo (tế heo công), mở tiệc đình linh đình... Vốn là một Phật sự trang nghiêm, thanh tịnh, cuối cùng lại vô tình mang màu sắc mê tín dị đoan.

Những năm gần đây, tại khu vực Đài Loan và nhiều nơi khác, phong trào cúng bái tiết kiệm, văn minh đã được đồng lòng đẩy mạnh; từ trên xuống dưới một lòng noi theo và gặt hái được những kết quả rất khả quan.

Trong lòng Phật giáo, bầu không khí cúng dường chư Tăng thanh tịnh, thiết thực cũng đang từng bước được lan tỏa rộng rãi vào đời sống.

Ảnh sưu tầm

3. Thúc đẩy hoằng hóa Phật pháp, phổ độ chúng sinh

Nói về việc cúng dường chư Tăng, nguồn gốc công đức của hành động này - ngoài những lý do đã nhắc đến như nương vào công năng tu tập định kỳ trong ba tháng an cư để thân tâm thanh tịnh, chứng đắc thánh quả - còn hàm chứa một tầng ý nghĩa vô cùng thiết thực khác. Ngày nay, dẫu rằng tại Trung Quốc hay nhiều nơi khác, chỉ còn một bộ phận tăng, ni xuất gia giữ gìn trọn vẹn nề nếp an cư kiết hạ ba tháng mùa hè, phần đông khó lòng hành trì trọn vẹn như thời cổ đại, thế nhưng, tấm lòng cúng dường của người Phật tử hướng về Tam bảo vẫn ẩn chứa công đức lớn lao, rất đổi đáng quý và cần được khích lệ, phát huy.

Bản thân đời sống của người xuất gia vốn thanh bần, tri túc, những phẩm vật hay tịnh tài đón nhận từ đàn na thí chủ không nhất thiết phải dùng hết cho nhu cầu sinh hoạt thường nhật. Phần tịnh tài và phẩm vật còn lại ấy thường được chư Tăng chắt chiu vun bồi vào việc kiến tạo đạo tràng, hoằng dương Phật pháp, hay cứu giúp những mảnh đời nghèo khó, bất hạnh trong xã hội. Do đó, cúng dường chư Tăng cũng đồng nghĩa với việc gián tiếp tiếp sức cho các Phật sự hoằng hóa và các chương trình an sinh xã hội, từ thiện.

So với việc trực tiếp đem tài vật trao tặng cho các hoạt động từ thiện - dẫu rằng cả hai phương thức đều góp phần sẻ chia, xoa dịu những nhọc nhằn của cuộc sống - việc cúng dường Chư tăng lại mang một ưu điểm sâu xa hơn là khơi dậy niềm kính tín sâu sắc đối với Tam bảo. Hạnh nguyện và phẩm hạnh của chư Tăng có sức mạnh cảm hóa lớn lao, khơi gợi tinh thần *“thấy người hiền thì muốn noi theo”* (kiến hiền tư tử), đồng thời thắp lên ngọn lửa hướng thiện *“tuy chưa thể đến nơi, nhưng lòng luôn hướng về”* (tuy bất năng chí, tâm hướng vãng chi). Điều này âm thầm khích lệ đại chúng bước đi trên con đường lý tưởng của Phật pháp: giáo hóa dòng đời, mang lại lợi lạc cho nhân sinh, từ đó vô hình trung tạo nên sức mạnh chuyển hóa phong tục tập quán, làm cho thế gian ngày thêm trong sáng, thanh bình.

Vì vậy, cúng dường chư Tăng không chỉ đáp ứng những nhu cầu phước báu thiết thực của thế gian, mà còn là phương tiện uy lực để hoàn thành trọn vẹn hạnh nguyện phổ độ chúng sinh của Phật pháp. Thế nên, pháp sự siêu độ và cúng dường chư Tăng trong tháng Bảy Âm lịch chính là một nét đẹp tâm linh vô cùng cao quý, rất đáng để chúng ta trân quý, thực hành và làm rạng rỡ cho mai sau.

Ảnh sư tầm

4. “**Tháng cát tường**” mang tinh thần tự lợi lợi tha, phước huệ bình an

Xét về mặt tinh thần, việc người Hán cúng tế tổ tiên trong lễ Trung Nguyên chính là sự tỏ bày tấm lòng tri ân, báo ân sâu sắc đối với cội nguồn; trong khi đó, lễ Vu Lan của Phật giáo cũng là biểu trưng rạng ngời của hạnh hiếu thảo. Chính vì thế, những người con Phật thời hiện đại thường thân thương gọi tháng Bảy Âm lịch là “*Tháng cát tường*” hay “*Tháng hiếu thân*”.

Bậc cao tăng lỗi lạc của Phật giáo thời hiện đại, nhà văn hóa, học giả nổi tiếng và là người sáng lập nên tổ chức Phật giáo quốc tế Pháp Cổ Sơn tại Đài Loan, Hòa thượng Thánh Nghiêm (1930-2009) từng từ bi khai thị rằng: *“Hiếu thuận với cha mẹ tốt nhất là khi cha mẹ còn sinh tiền. Phận làm con hàng ngày nên quan tâm nhiều hơn đến đấng sinh thành, khuyên lớn, hướng dẫn cha mẹ quy hướng tín ngưỡng tôn giáo, chứ đừng đợi đến khi cha mẹ qua đời rồi mới nghĩ đến việc cúng dường, siêu độ; làm như vậy thì đã đảo lộn nặng nề rồi.”*

Nguyện cầu tất cả mọi người trong “*Tháng cát tường*” đều có thể dùng tâm niệm thanh tịnh để làm lợi lạc cho tổ tiên và vạn loại chúng sinh, dùng lòng từ bi cùng trí tuệ uyển chuyển của Phật pháp để chuyển hóa mọi suy nghĩ thành chính niệm.

Mong rằng ai nấy đều xem tháng này là khoảng thời gian tuyệt vời để thực hành hạnh nguyện tự lợi lợi tha, phổ độ chúng sinh, vun bồi phước huệ vô lượng và đón nhận bình an ở khắp chốn nơi.

Chuyển ngữ: **Thích Vân Phong**

Nguồn: 法鼓山全球資訊網 - <https://filial.ddm.org.tw>